

Slutrapport 2022 Expertgruppen upphandling

1. Expertgruppen föreslår

Expertgruppen komplettera tidigare inlämnade förslag med följande;

1. Att delegationen gör en översyn av hur kriser, såsom pandemin och kring påverkar omställningen till cirkulär ekonomi inom samtliga expertgrupper. Att delegationen visar på hur cirkulär ekonomi kan främja ett resilient samhälle.
2. Att regeringen ger i uppdrag åt lämplig organisation att på allmänt tillgänglig webbplats hålla en uppdaterad länklista med pågående projekt inom cirkulär ekonomi, nationellt, nordiskt, inom EU samt globalt.

2. Bakgrund

I Sverige upphandlar vi årligen för 819 miljarder sek¹, vilket motsvarar 18,3 procent av BNP. Om upphandlande myndigheter lyckas samla denna köpkraft kan de skynda på omställningen av marknaden till att bli mer cirkulär. Det finns olika sätt att samla köpkraften, det kan ske via nationella eller regionala ramavtal, eller genom att ställa krav och efterfråga bevis på ett ensat sätt. Om 290 kommuner, 21 regioner och 344 statliga myndigheter ställer krav på olika sätt, mäter på olika sätt och efterfrågar olika bevis blir det omöjligt för företag att ställa om till cirkularitet på ett affärsmässigt sätt. Om de upphandlande myndigheterna däremot ensar kravställande, mätmetoder och erforderliga bevis, gärna inom EU och när möjligt via övriga internationella samarbeten, kan de företag som levererar till myndigheter i Sverige även skala upp och leverera till EU och övriga världen.

Krav på cirkularitet i samband med upphandling är mer komplicerat jämfört med kravställandet som idag normalt förekommer i offentlig upphandling. Cirkulär upphandling har ett bredare anslag som påverkar hela verksamheten och kräver nya arbetssätt. Det inkluderar produkters ingående material och egenskaper, deras livslängd och produktgarantier samt regelhinder relaterat till befintlig

¹ Enligt upphandlingsmyndighetens statistik uppgår de upphandlingspliktiga inköpen till ett sammanlagt värde om 819 miljarder kronor (exklusive moms) år 2020.

produktrelaterad lagstiftning. Även frågor som berör avyttring vid försäljning av begagnade produkter måste beaktas.

Expertgruppen har arbetat med att identifiera förslag till åtgärder som kan främja cirkulär upphandling. Expertgruppen har även varit referensgrupp till RE:Source projektet om cirkulär upphandling i praktiken och följde därigenom 11 pilotfall.

Gruppen har i sin tidigare slutrapport föreslagit ett nationell kvotsystem för återvinningscertifikat för plast, vilket har lett till aktiviteter genom bland annat regeringens uppdrag till Naturvårdverket. Ett annat förslag, cirkulärdeklarationer, där information om en produkts cirkularitet, läggs till befintlig information i t.ex. EPD:er har ännu inte lett till aktivitet. Expertgruppen ser att marknadens aktörer behöver involveras i utvecklandet av cirkulärdeklarationer. Expertgruppen har noterat att flera andra expertgrupper föreslår likande lösningar om lättillgänglig information om en produkts cirkularitet, bl.a. om återvunnet och de olika beståndsdelarnas livslängd. Expertgruppen föreslår att delegationen samordnar de olika gruppernas arbete rörande cirkulärdeklarationer.

De nuvarande förslagen som expertgruppen lyfter är ett komplement eller en fortsättning till de förslag som gruppen tidigare lyft. Det första om att utvärdera krisers både positiva och negativa effekter på den cirkulära omställning är ett aktuellt tillägg till tidigare. Förslaget om att ge en central organisation i uppgift att sammanställa alla pågående projekt är mer av en processfråga för att nyttja de vinster som en effektiv samverkan kan ge.

3. Förslag

4.1 Översyn hur kriser påverkat omställningen inom kritiska områden

Expertgruppen föreslår att Delegationen genomför en översyn hur kriser påverkar den cirkulära omställningen inom kritiska områden inom alla sina expertgrupper. Delegationen bör även lyfta fram hur den cirkulära ekonomin kan bidra till ett mer motståndskraftigt samhälle.

De utmaningar som samhället står inför såsom pandemin, invasionskriget i Ukraina samt säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närhet påverkar omställningen till cirkulär ekonomi. I vissa fall försvåras omställningsarbetet då energikrisen medfört att flera länder till ökad grad återgått till fossil energislag såsom kol. Ett annat exempel är när produktionen av solrosolja minskar på grund av invasionskriget i Ukraina, leder det till att icke hållbart producerad palmolja återigen används i livsmedelsprodukter där det tidigare fasats ut. Inflationen och de allmänna kostnadsökningarna gör att det generellt sett blir mindre ekonomiskt utrymme att beakta hållbarhetsaspekter vilket kan gå ut över tillämpningen cirkulär upphandling.

Det finns emellertid även vissa positiva effekter av uppkomna kriser. Störningar och brister i leveranskedjorna har i vissa fall lett till ökat återbruk. Detta skedde till exempel i Malmö stöd som kunde nyttja sitt avtal för återbrukade möbler under pandemin. Högre priser på el och drivmedel kan leda till minskad konsumtion och indirekt till att produkter används under en längre tid. Pågående

arbete med standardisering kommer att öka det praktiska arbetet för att kunna återbruka och dela lager mellan olika myndigheter, kommuner och regioner samt att öka flergångsprodukter och på så sätt minska engångsprodukter där så är möjligt.

Expertgruppen föreslår att delegationen genomför att framåtsyftande prognosarbete inom klimatområdet som kan visa på vad den cirkulära ekonomin kan bidra till för att uppnå våra internationella klimatmål.

3.2 Förteckning över internationella aktiviteter om cirkularitet

Expertgruppen föreslår att regeringen ger i uppdrag åt en central organisation att sammanställa och hålla uppdaterad en förteckning över pågående aktiviteter inom cirkulär ekonomi inom Norden, EU och internationellt.

Det pågår en uppsjö av aktiviteter inom cirkulär ekonomi internationellt, inom EU och i de nordiska länderna. En förteckning över ett urval pågående aktiviteter redovisas nedan.

Genom dessa aktiviteter finns mycket att inspireras av och lära av för arbetet i delegationen. Det är en fördel om en central organisation får i uppdrag att hålla en liknande förteckning uppdaterad och öppet tillgänglig för alla intressenter, gärna med länkar till mer information om de olika aktiviteterna och en kontaktperson som är närmare insatt i aktiviteten.

Pågående aktiviteter

- ISO TC 323 – Circular Economy
- UNEP Circularity Platform - Understanding circularity
- European Commission – Circular Economy Action Plan
- CEN/TC 350 – Circularity standards development
- EU Circular talks
- European Topic Centre on Circular Economy and Resource Use (ETC CE)
- EU CE Center for Circular Economy
- Nordic circular hotspots

Pågående nordiska aktiviteter

- The Nordic vision 2030 and its action plans include CE targets and actions
- Nordic Working Group for Circular Economy coordinates needed actions
- CE targets and actions are included in several sectorial cooperation programmes in the Nordic Council of Ministers
- Nordic CE studies launched include broad stakeholder participation
- Nordic RDI programmes and networks launched on different CE related issues
- Nordic Circular Hotspot established as a CE matchmaking platform

4. Medlemmar i expertgruppen

Karin Peedu, SKR, ordförande.

Karin.peedu@skr.se

Anna Christiansson, Naturvårdsverket.

Anna.christiansson@naturvardsverket.se

Ellen Einebrant, Återvinningsindustrierna och Recycle Sweden

Ellen.einebrant@recycling.se

Weine Wiqvist, Avfall Sverige

Weine.wiqvist@avfallsverige.se

Joakim Thornéus, UHM

Jakim.thorneus@uhm.se

Jonna Bjuhr Männer, Västra Götalands regionen

jonna.bjuhr.manner@vgregion.se

Sven-Olof Ryding, IVL

Sven.olof.ryding@ivl.se